अंतर्नाद

दिव्याच्या प्रकाशाला आता एकच प्रार्थना
मिटवलेल्या काळोखाजवळ पुनः नेऊ नको मना
तुझ्या प्रकाशात कळो वास्तवाचे रूप
मी तल्लीन व्हावे जिथे ते असो फक्त आत्मरूप!

वृंदा देशपांडे-जोशी

अंतर्नाद

दिव्याच्या प्रकाशाला आता एकच प्रार्थना
मिटवलेल्या काळोखाजवळ पुनः नेऊ नको मना
तुझ्या प्रकाशात कळो वास्तवाचे रूप
मी तल्लीन व्हावे जिथे ते असो फक्त आत्मरूप!

वृंदा देशपांडे-जोशी

अंतर्नाद । ANTARNAD

प्रा. डॉ. वृंदा देशपांडे-जोशी (भ्रमणभाष ९४०३४१०७९१)

□ © सर्व हक्क

श्री. आशय जोशी
G 1/1, 'ईशावास्यम्'
कासलीवाल रेसिडेन्सी, प्रतापनगर
औरंगाबाद ४३१००१.
भ्रमणभाष : ९४२०७५९९९७
email : ashayjoshi@gmail.com

□ प्रकाशक
वेदान्तश्रीः प्रकाशन
१६७५/१, कृष्णलीला चेंबर्स
सदाशिव पेठ
टिळक रोड
एस.पी. कॉलेजसमोर
पुणे ४११०३०.
दूरभाष : ०२०-२४४७८०८०
भ्रमणभाष : ९७६४१५७०३५
email : vedantshreepublishing@gmail.com
Visit us at : www.bookganga.com

□ **प्रथमावृत्ती** : डिसेंबर २०१८
□ **मुखपृष्ठ** : श्रीकृष्ण ढोरे
□ **अक्षरजुळणी** : भंडारी मुद्रणालय, पुणे ५१.
□ **मुद्रणस्थळ** : प्रतिमा ऑफसेट, पुणे ४१.
□ **किंमत** : १२५/- □
□ ISBN : 978-93-87355-09-5

अर्पण पत्रिका

त्या अनाम शक्तीस...

सारथ्य घेतले त्याने हाती
तोच घडवतो इथली माती
तोच जोपासतो इथली नाती
अर्पित त्याला जीवनज्योती!

- वृंदा आशय

संपूर्ण जीवन योग आहे.

शुभेच्छा

'अंतर्नाद' हा डॉ. वृंदा देशपांडे-जोशी ह्यांचा प्रकाशित होत असलेला पहिलाच कवितासंग्रह असला तरी, कुणाही पूर्वकालीन वा समकालीन कवीचे अनुकरण त्यात झालेले दिसत नाही, तशाच नवखेपणाच्या खुणाही आढळत नाहीत. त्यांच्या कवितेच्या निर्मितीमागील प्रेरणा अंत:स्वराच्या शोधाची आहे, आत्मसंवादाची आहे. हा शोध अविरत चालू राहावा, सृजनाच्या नवनव्या वाटांनी त्यांची कविता आशयसमृद्ध होत जावी, त्यांच्या मनाच्या विविध स्पंदनांना कवितेद्वारे मूर्तरूप लाभावे यासाठी हार्दिक शुभेच्छा. ह्या पहिल्या-वहिल्या संग्रहाने त्यांच्या निर्मितीक्षमतेची साक्ष पटवलेली आहे.

- डॉ. लता मोहरीर

ऋतुगंध

आयुष्याच्या वाटेवर मी चालत असते
'स्व'ला घडवत, पैलू पाडत,
कलागुणांना खुलवत-फुलवत !
कधी थकते - दमते - धडपडतेही
पण पुन्हा उठून चालल्यावर पोहोचते
मनाच्या अंतरीच्या गाभाऱ्यात
तिथे असतो स्वच्छ प्रकाश आणि
झेपावणाऱ्या पंखांना क्षितिज नसतं
हा विश्वास देणारं विशाल आकाश !
या मुक्त नभांगणी, माझा मन:पक्षी झेपावतो
पानगळीनंतरच्या नवपालवीनं बहरतो
आणि मग जीवनाचा
ऋतुगंध असा हा दरवळतो !

•

निंदकाचे घर

निंदकाचे घर असावे घरी
तुझ्या - माझ्या उरी
प्रकाश त्याचा !
दाखवून मर्यादा, मागतो क्षमता
वाढवतो गुणवत्ता
तुझी - माझी !

•

तदाकार

कोणाच्यातरी शब्दावर
आपण जगत असतो
आपल्या मनातलं
दुसऱ्याला मागत असतो

खरंच असं का घडावं
आपल्याच प्रेमात इतकं पडावं ?

कोणी छान म्हणलं की
आपण खुश होतो
तसं नाही बोललं
की उगाच उदास होतो

छान-छान काय असतं
अपूर्णत्वाचं भान असतं
कामातली एकरूपता टाकून
बाहेर आलेलं 'मी पण' असतं

'मी' तदाकार झाला तर
सारं स्वत:ला सुंदर दिसतं
तसं घडत नाही तेंव्हा
शाश्वताशी तेवढं अंतर असतं !

•

क्षण

क्षणांचे बोल, क्षणांना मोल
क्षण पुनः होतो अबोल !

•

भय

भय इथले संपत नाही
क्षण क्षण काळीज चिरत जाई !
निर्भयतेची कोठे ग्वाही ?
अंतरी डोकावून पाही
क्षण एक कृष्ण प्रगटे
पार्थास माझ्या उरी भेटे
करी निर्भय ? करी निर्बल ?
करी निश्चिंत ? करी निष्क्रिय ?

•

जाणते मन

आपुल्याच चुकांची जेव्हा
हळूच लागे चाहूल,
नकळत जागे तेव्हा
मनीचे चोर पाऊल !

थबके छन् न् न् घुंगरू
वाजे किणकिण पैंजण,
सांभाळ अवखळ वारू
बोले जाणते मन!

का उधळे ऐसा घोडा
असता लगाम हाती,
का करितो हा वेडा
'अहं'वर सारी प्रीती !

थांब म्हणावे त्याला
उधळू नकोस स्वैर,
कुणी सांगा रे याला
सोड स्वत:शी वैर !

•

निष्पर्ण

आपण व्हावं निष्पर्ण
मग 'तो'च होतो पालवी
फुलवीत टवटवी नित्य नवी
शिशिराला ना प्रवेश जेथे
ना कोणते ऋतुचक्र होते
केवळ एकच स्थिती –
समर्पिताची ! तादात्म्याची !!
नाहं कर्ता हरि: कर्ता
हरि: कर्ता हि केवलम् !!

•

केंद्रबिंदू

काही उधळत, काही हळुवार
पण दशदिशांनी उठणाऱ्या लहरी
एकाच बिंदूवर केंद्रित होतात
म्हणून काय त्या बिंदूला केंद्रबिंदू मानून
लहरींच्या उंचीएवढी त्रिज्या गृहीत धरून
त्यापासून एक वर्तुळ काढायचं ?
बिंदूवर केंद्रित होऊन
त्रिज्येवरून वाहत जाऊन
परिघावर फेर धरून नाचणाऱ्या लहरींना
आपलं आयुष्य म्हणायचं ?
मुक्त ओसंडून वाहू पाहणाऱ्या
जीवनाला आकाशव्यापी करू शकणाऱ्या
मनाला एका गोलात बंदिस्त करून
वर्तुळाला आपलं विश्व मानायचं ?
वर्तुळाला आपलं विश्व मानायचं
की
हा प्रदेश, ही परिसीमा
अडथळ्याची शर्यत समजून
मुक्त खुल्या जगात अश्व दवडायचा
हे ज्याचं त्यानं ठरवायचं !

•

बंधमुक्त

गोठले सारे बंध आता
तुटले सारे धागे
का उगा पुन्हा-पुन्हा
वळूनी पाहावे मागे ?
क्षणाक्षणाला व्हावे मुक्त
क्षणाक्षणातून व्हावे रिक्त
वर्तमानाचे होऊन भक्त
क्षण उपभोगावा मनसोक्त !

•

अनुराग

प्रवास होत होता व्युहा-व्युहातून,
रस्तेही बदलले प्रश्नचिन्ह पाहून !
पण देवा, धरूनी हात तुझा
जो गवसतो मग मार्ग माझा
नि:शंक मी त्यावरी चालतची राहावे
काय मिळते, क्षणभरही न पाहावे !
नेतो तू मज तुझ्या मागुती
निर्भय मी, जेव्हा तू अवती-भवती !
हात तुझा सुटता, मन सैरभैर होते
ती कोणती भीती, मज ग्रासूनी टाकते ?
तन-मन निष्क्रिय होते,
अंधारात मज मी मागे-मागे नेते.
तू येतोस न राहवून
जागवतो मज आतून-आतून
मी तुझी अपराधी, घेते डोळे मिटून !
तू घालितो पण अंजन
निष्क्रियतेचे करितो भंजन
मी मला भेटते पुन्हा

न घडावा कधी गुन्हा,
आलेली ती जाग
मी घ्यावा तिचाच माग
देवा, लाभो नित्य तुझा अनुराग !

•

अहम् !

अहंकाराचा न लागो वारा
नको त्याला थारा
उगा चढतो पारा
नि सुटतो निवारा !

•

स्पर्श

स्पर्श तुझा होता क्षणी
चिंता पळती दूर झणी
उमटला अंतरध्वनी
मज देव भेटला परतूनी !

•

सपर्मण

करूनी मी माझे उत्खनन
व्हावे तुजला पूर्ण समर्पण
पुन: न येवो आता तण
समर्पित तुजला कण न् कण !

•

कृपा

बंध तोडूनी सर्वस्व वाहतो
देव तेव्हा क्षणार्धात धावतो
कवेत घेऊनी अयकाशी झेपावतो
आकाशाचा अर्थ तेव्हा गवसतो !

•

भेट

पहाटे पहाटे
प्रभात काळी
ब्रह्मानंदी लागते टाळी
चैतन्याची भेट
होतसे थेट... !

•

अंधार

अंधार
डोळ्यांना सुखावणारा
मनाला विसावणारा
भक्क उजेडापासून दूर नेणारा
मंद दिव्यापुढे अंतर्मुख करणारा !
अंधार...
आल्हाददायी चांदणं
सावळ्या राम-कृष्णाचं नांदणं
काळ्या माझ्या विठ्ठलाचं,
आकाशव्यापी रूप देखणं !

•

साथ

मी धरीला त्याचा हात
सोडीना जो साथ
सुखाच्या क्षणी विराजे मनी
दु:खाच्या क्षणी घेई कवळूनी
प्रचिती शांततेची, देई स्थिरावूनी !

•

भक्त

भोळा भाव माझा, असो सदा देवा
माझ्या हस्ते घडो नित्य तुझी सेवा !
मन हे असावे, असे आरसपानी
डोकावून बघावे प्रतिबिंब जनांनी !
नको कोणते विकार, नको तेथ वृत्ती
तन्मय असावा देह, मनाची निवृत्ती !
नको मना आता, कुठे पुन: गुंतू !
होऊनिया मुक्त, असे व्हावे युक्त
मिरवावे देवाने हा माझा भक्त !

•

पंढरीचा राणा

आनंदे पूजावा पंढरीचा राणा
प्रेमे जो स्तविला गोपींनी कान्हा
सावळी ही मूर्ती सावळाची शाम
शरण तेथ जाता हरे सारा काम
भजावे तयासी होऊनी निष्काम
कळो येई मग आयुष्याचा राम !

●

देव

देव माझा वेद आहे
तुझ्या–माझ्यातला अभेद आहे
सर्वात्मक तो विश्वव्यापी
विश्वातीतही तोच आहे !

•

पालटून टाकतो जग
त्याचा परिसस्पर्श
हृदयात नांदतो माझ्या
तो परम हर्ष !

•

तोच देतो शब्द
अन् तोच देतो चित्र
अंधार दाटतो तेव्हा
प्रकाशतो होऊन मित्र !

•

साधन मी तुझे
देवा, परिपूर्ण होऊ दे
माझे सारे जन्म
तुलाच वाहू दे !

•

चित्त असावे शांत
मन नसावे क्लांत
मिटते सारी भ्रांत
श्रद्धा ढळो न द्यावी

•

तोच देई सामर्थ्य
अन् तोच होतो सारथी
अर्पुनी सारे त्याला
जीवन झाले आरती !

•

तो करतो आतून-आतून शांत
मिटवतो सारी भ्रांत
आत्मिक विजयात जिंकून देतो
एक-एक प्रांत
आपण फक्त इतकंच करायचं
पुन्हा नाही हरायचं !

•

माझा देवराया...
काय सांगू त्याची माया
कृपा करी ऐसी
होई शुद्ध
मन वाचा काया !

•

देव माझा विश्वदेव होतो
नंदादीप तो ह्रदयी तेवतो
प्रकाश त्याचा आकाश व्यापतो
असीम सीमित विश्वातीत होतो !

•

ईशावास्यम् !

दिसावे सुंदर, हे माझे घर
येथ प्रकाश ज्ञानाचा
प्रकाश निर्मळ मनाचा
तन-मन हेचि धन
ईश्वर आम्हा करितो पावन !

•

प्रिय

प्रिय,
झाली सांज
सारा आवरून पसारा
सूर्य येई तुझ्या देशी
पुन्हा फुलवण्या पिसारा !
...माझ्या देशी,
दिव्यादिव्यांचा प्रकाश
मिटे सारे अंतर
तुझे-माझे एक आकाश !

•

झाड

झाडाला जेव्हा मिळतात संकेत, उन्मळून पडण्याचे
झाड नाही डगमगत, उलट स्थिरस्थावर होतं,
संकेतांचे आभार मानत !
आत्ममग्न होऊन मागोवा घेतं
आपल्याच फांद्या - पानं हलवून पाहतं
...होतो तेवढाच राहिलो, नाही वाढलो
त्याचं मन खंतावतं !

त्याला काय ठाऊक
सृष्टी करपवू पाहणारा तळपता सूर्य पेलत
त्याच्या अस्तित्वाने हिरवंगार केलं रान
थंडगार झुळकीने सुखावलं पान अन् पान !
निर्मितीच्या सोहळ्यात रमलेल्या मनाला आवर घालत
झाड हिशेबी होत जातं
वरच्या फांद्या याला, खालच्या त्याला
आजूबाजूच्या तिला, बुंधा त्यांना
स्वत:लाच छाटून घेतं !

झाड असं का करतं?
झाडाला ठाऊक नाही का
त्याच्या अस्तित्वानंच मिळत राहणार
सुखा-समाधानाची सावली !
आठवणही कशी एकसंघ असावी

छिन्न-विच्छिन्न अवशेष त्रासच देतात,
आयुष्यभर सलत राहतात !
बहरत राहिलेल्या झाडाने, कुढणं उशाशी घेऊ नये,

आम्ही शब्द देतो
मातीत घट्ट रुजलेल्या
असीम आकाशाच्या एकसंघतेचा !

•

शब्द

मनामध्ये उदासीनता
खोल रुजत जाते
धावत येतात शब्द
अन् कविता जन्म घेते !

•

आत्मभान

जरा जीवाला उसंत मिळावी
मीच माझी मला कळावी
म्हणून येथे उगा थांबते
माझ्याकडे मी वळूनी पाहते ।।

अंतर किती हे पार झाले
नकळत माझ्या बदलत गेले
कुठे मिळावी मीच माझी
कशी पटावी खूण अस्तित्वाची ?

वारा आला वाहत गेले
कुणासाठी हे जीवन जगले
हा माझा तो ती ही माझी
सौख्य सारे आता विखुरले ।।

या वळणावर उभी एकटी
कमवूनी सारे पुन्हा कफल्लक
आले जेथुनी परतते तेथे
रिकामपणाचे ओझे सोबत ।।

•

तेज

काळ्याकुट्ट अंधाराला का उगा घाबरायचं ?
पणतीतल्या ज्योतीला फक्त आपलंसं करायचं
काळोखाला आपोआप जातो छेद
दूर होतात मनामधले भ्रम आणि भेद
आश्वस्त होऊन स्मरावेत
अनुभवी जीवनाचे प्राचीन वेद !

•

दरवळ

फुलांचा स्वभाव कोमेजण्याचा
काट्यांचा बोचण्याचा
पण म्हणून...
माणसांच्या आठवणीतही असंच का व्हावं ?
उलट आठवांमध्ये फुलं दरवळत राहावीत,
काटे खुडत जावेत.
...फक्त दरवळाने बेधुंद होत राहिलो
तर त्याचं निर्माल्यही करता यावं !

•

दिव्याच्या प्रकाशाला आता एकच प्रार्थना
मिटवलेल्या काळोखाजवळ पुनः नेऊ नको मना
तुझ्या प्रकाशात कळो वास्तवाचे रूप,
मी तल्लीन व्हावे जिथे ते असो फक्त आत्मरूप !

•

विनंती

इथे नांदते संस्कृती त्या जनांची
इच्छिते उन्नती मन-जाणिवांची !
इथे नांदते हृदयाची भाषा
इथे तेवते उन्नतीची आशा
मी विनविते रे तुज प्रकाशा,
कधी न वसो येथे निराशा !

•

नंदनवन

ऐसा माझा परमेश्वर
मज करितो साक्षर
गिरवून घेतो
अक्षरे भक्तीची
लावितो गोडी
मज अध्यात्माची !
कृपा असू दे तव भगवंता
विकसित व्हावी मानवता
प्रार्थनेचे उर्ध्वगमन
अन् कृपेचे अवतरण
पृथ्वी सारी व्हावी,
व्हावी नंदनवन !

•

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

*

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

*

देव आहे

देव आहे, देव असतो
तो त्यासी गवसतो
जो शोधतो...
अहं रोधतो
सोहं वदतो
देव हा तेथेचि वसतो !

•

पाऊल

वाजता मुंगीचेही पाऊल
जयाला लागते चाहूल
का उगा उठविता हूल
तो नाही ! तो नाही !!

दशदिशा फिरविती द्वाही
ते तेज देतसे ग्वाही
डोळे उघडून अंतरीचे
त्या सर्वात्मका तू पाही !!

•

समर्पण

परमेशाचे सुंदर सार
आयुष्य माझे, हे माझे घर
इथे नांदतो इथे राहतो
तोच सांगतो हे हे हे कर
व्यापिले ज्याने सारे चराचर
तोच प्रगटला हृदयी सत्वर
अर्पण त्याला अर्पण माला
कर्मांची ही चेतन ज्वाला
हृदयी धरतो, शुद्धचि करतो
ज्ञानमयी तो भक्ती ओततो
भक्ताचे हे सारे जीवन
रे परमेशा तुला समर्पण !

•

तादात्म्य

तोच होतो सांगणारा
अन् तोच होतो लिहिता
तेव्हा तेव्हा या जगी
जन्म घेते भगवद्गीता !

•

ईश्वर

ईश्वर ज्याच्या पाठी आहे
ईश्वर ज्याच्यासाठी आहे
सांगा त्याला भय कसलं ?

ईश्वर ज्याचा साथी आहे
ईश्वर ज्याचा सारथी आहे
सांगा त्याला भय कसलं ?

ईश्वर ज्याची भक्ती आहे
ईश्वर ज्याची शक्ती आहे
सांगा त्याला भय कसलं ?

ईश्वर ज्याची नीती आहे
ईश्वर ज्याची मती आहे
सांगा त्याला भय कसलं ?

ईश्वर ज्याची रीती आहे
ईश्वर ज्याची गती आहे
सांगा त्याला भय कसलं ?

ईश्वर ज्याचा प्रकाश आहे
ईश्वर ज्याचं आकाश आहे
सांगा त्याला भय कसलं ?

ईश्वर ज्याचा सोबती आहे
ईश्वर ज्याच्या भोवती आहे
सांगा त्याला भय कसलं ?

ईश्वर ज्याचा भाव आहे
ईश्वर ज्याचा गाव आहे
सांगा त्याला भय कसलं ?

ईश्वर ज्याची आस आहे
ईश्वर ज्याचा ध्यास आहे
सांगा त्याला भय कसलं ?

•

परिचय

प्रा. डॉ. वृंदा देशपांडे – जोशी
सहायक प्राध्यापक, मराठी विभाग
सरस्वती भुवन कला व वाणिज्य
महाविद्यालय, औरंगाबाद.

- **शालेय शिक्षण**
  शिशुविहार शाळा, औरंगाबाद
  शारदा मंदिर कन्या प्रशाला, औरंगाबाद.
- **महाविद्यालयीन शिक्षण**
  सरस्वती भुवन कला व वाणिज्य महाविद्यालय, औरंगाबाद
- **पदव्युत्तर शिक्षण (एम.ए.मराठी)**
  पुणे विद्यापीठ, पुणे.
- **पीएच.डी. / विद्यावाचस्पती पदवी**
  डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद
  मार्गदर्शक – **डॉ. लता मोहरीर**
  (डॉ.(सौ.) इं.भा.पा. महिला कला महाविद्यालय, औरंगाबाद)
- **योग शिक्षण**
  योग विद्या धाम, औरंगाबाद.
  योग विद्यापीठ, नाशिक.
- **विविध संस्थांमधून कार्यरत**
  १. श्री अरविंद केंद्र, औरंगाबाद.
  २. स्वामी रामानंद तीर्थ संशोधन संस्था, औरंगाबाद.
  ३. अखिल भारतीय साहित्य परिषद, देवगिरी प्रांत.
  ४. भारतीय शिक्षण मंडळ, देवगिरी प्रांत.
  ५. पुनरुत्थान विद्यापीठ, गुजरात.

वृंदा देशपांडे-जोशी

समर्पिततेचे भावपूजन

'अंतर्नाद' म्हणजे आत्मरूप दर्शनार्थ केलेली प्रार्थना. पार्थरथाचं सारथ्य करणारा योगेश्वर हे कवयित्रीचे आराध्य! सर्व जीवन त्याला समर्पित. ऋतुगंधाचा दरवळ ही इथली ऊर्जा. शाश्वताशी तदाकार होणं ही प्रेरणा; पण भय इथले संपत नाही ही मनोवस्था. आगळ्या सृजनाची गाणी पेरण्याचा ध्यास तर आहे पण अंतर्याम प्रकाशमान करणारा तो दिवा गवसत नाही... अंतरी तळमळ तर 'बाहेरी' हजार वाटा हाका देणाऱ्या... त्यातून येणारं औदासीन्य आणि त्या औदासीन्यातून आलेले शब्द म्हणजे ह्या कविता... येथे सुगंधासोबत काटेही निर्माल्य झालेले. 'कर्ता, करविता' परमेश्वर याच धरतीवर म्हणता येईल 'लिहिता लिहविता' परमेश्वर...मराठी कवितेत प्रार्थनेसाठी आध्यात्मिक पाट मांडून ठेवलेली ही कविता...समर्पिततेचे जणू भावपूजन!

-लक्ष्मीकांत तांबोळी

॥ वेदान्तश्रीः ॥
प्रकाशन, पुणे

ISBN 978-93-87355-09-5

₹ १२५/-